

EMBER VAGYOK . . .

*Ember vagyok az isten képére
S a világ csufságára teremve
S szeretném a nagy csufság közepett
Előbbre vinni az Isten-képet!*

*Bús panaszkodó ajkam van csupán
És tudok könnyezni szívből, igazán . . .
És van két összefonnyadt gyöngye karom
Mivel az életbe kapaszkodom.*

*És vannak álmaim szép-egyszerűek,
De félek hogy soha, sohase látom meg.
És kereszem is van nehéz, közönséges
Csak énnekem való, másnak nem illik ez.*

*Küszöbötökön ha megjelenek,
Jaj ne uszitsatok rám ebet.
Bús lázár-sebeim nagyon égnek
O hát ne tépje fel kedvteléseket!*

Miklós György.

Az igric.

(Novella.)

Régen vége a kedves időknek, mikor négyen, cimborák, egy leányhoz jártunk; de az emlékezetünkben tovább él, mint a Küküllőbe esett csillag fénylő cserepe a víz mélyén. Irjátok meg nekem lelkem ecsém Máté, élnék-e még a Jucikák, Mancik, leeresztett haju huncut fehérnépek, szépet sugdosó édes gyermekeim, diák-ország tünderei; kiket szerenáddal költögettünk, kikért annyit megszenvedtünk tanárnak szavától, apáknak markától.

Akkor még: Csak egy kis lány volt a világon; akihez áhitattal járunk négyen, orrunk alá bajsziert imádkozó nevezetes fiúk. Különböző dolgokban jeleskedtünk a leány körül. Magam az összes bogarak tudományos nevét és „lelő-helyét“ ismertem tanár ijesztő pontosan. Sanyi, a cigány muzsikált olyan szépen, hogy ma is szívesen a fejébe verném azt a festett fenyőfát.

A leány a lámpát fél-lánggra huzta és a kályha köré telepített.

— Most Bandi maga beszéljen valamit.

Semjén Bandi csak a félarcát fordította a leány felé. (Tudta, hogy ő „profilban nagyon érdekes“.)

Némi töprengés után szokása szerint sóhajtott és a homlokára árnyékolta a kezét.

— Ibn Rostehnál, az arab történettudósnál olvastam nagyon érdekeset az igricokról, — hazudott a gyalázatos.

— Ibn Rosteh? csicsergett közös Jucikánk — Jaj az nagyon szép.

— Csak maga szép — busult Semjén Bandi.

— Halljuk az igricet — jajdultunk közbe.

— Az igricek? — mosolygott felénk — Azok (= tudja Jucika édes —) pénzért nótázó, ablak alatt csókért leszködő, nagyurak bolondítóit voltak. Különösen ez a Tomok-nevű. Ez a lelkét eláruló, imádságvesztegető rongyos szolgája a dalnak. Könnyet, lelkesedést kicsaló, mámort és lelkesedést, — az élet két színes fátylát — reánkteregető, fiatal hunn legény.

— Nehéz, de gyönyörűséges élet volt akkor is az igricedés, — beszélte tompán Semjén Bandi és a szeme ködleni kezdett, a keze reszketett, szava emelkedett. — Te teremtő Isten, mond meg nekünk nyilván; hová rejtetted ennek az érzésnek titkát? — Fiúnek izébe-e, vagy madár tolla melegébe; kőnek árnyékába-e, avagy

életbe-halálba? — Miért van, hogy egyszerre nem birkunk magunkkal, kevésnek érezzük a szót-és sorvadó szájjal bámulunk az ég mélységébe?

A hunnok talán tudták. Ritkán, nagyon ritkán, egy-egy székely, — rég elfeledett igricivadék — még vissza-érzi szavak csengéséből, tűznek szeszélyes játékából, a sok földönalvásból, ráhullott falevelek sulyából.

Gunyosan néztünk a fiu szeme közé, de őt nem zavarta.

— Más is hallhatta — folytatta ingerülten — hogy így kezdik a székelyek a mesét: — Mikor a nap még dereng a világ szélén és az apamadár temetni viszi éjjel elhalt fiókáját . . .

Mi csak azt láttuk, hogy a szép leány felsóhajt. Semjén Bandi hálásan csak hozzá beszélt.

— Ne higgye Jucika, hogy magától találta ki ezt a székely. Ki tudja, melyik őszünk hozta magával valahonnan a Himalája alól, hol kutyák rágják el a holdat, a felszálló ködből gondolatok lesznek s furcsa képirások megszületnek. Szóbaavermelt sok szép dolog bizony mindez. El lehet képzelni, hogyan szerettek az igricek, kiknek éjjelük-nappaluk tele volt velük.

Barna-piros izmos fiu volt Semjén Bandi. Büszke-járású, összeszorított száju és gunyos természetű. Csak most láttuk, hogy milyen meredek lépcsőkön jár a szíve egymagában.

— A leánynak Isla volt a neve és éppen oly volt, mint — maga Jucika.

Csak a tűz s a hajnalcsillag tud így igézni, mint a szerelmes férfi szeme; beszéd nélkül, pusztá érintéssel, szabadulás nélküli édes ingerrel.

— Mondom a nap még derengett a világ szélén és az apamadár temetni vitte éjjel meghalt fiókáját. A hold ráesett a fák törzsére és rajta remegve hallgatta, hogy mit beszél a lány és az igric.

Bolond igric mondotta:

— Amerre velem jössz, csak ott szép az élet. Szép füzes mezőben, nap jelenlétében elmegyünk a csendbe. Éjjel, a hol járunk, eléd jönnek a csillagok és kerekén gyűlnek az ég alján, hogy reánk vigyázzanak.

Szegény leány mondotta:

— Hiszem.

Bolond igric szólott.

— Két erős karomnak melegében viszlek.

Szegény leány hitte.

Igric csak folytatta.

— Édes rózsám, visszafelé menjünk. Jaj, ne a hódítás utján, amit karddal vernek, az én kenyéremre ne hulljon többé vér. Félek, hogy megfog az átok, azt mind elkerüljük. Itt fekete kinnal születik a gyermek. Az én fiam ágról könnyen leszakadó aranyalma legyen. Isla, énrózsám, csókold meg a fáraesett holdat, ezzel esküdj. Menjünk.

A hunn leány belekábult. Szemeit a fára, kezét keblére vetette.

— Megcsókolom a fáraesett holdat. Menjünk Hadisten nevében, hét szűz utján, Istár asszon, istenasszon éneke felé.

Lehanyatlott a Semjén-fiu.

A mi szép leányunk ránézett lelkesen, a legény kezét megérintve utánna mondotta.

— Megcsókolom a fára esett holdat . . .

Kéz a kézben maradt. A lelkünk fájt. A más ember boldogságának mindig szomorú a tanuja.

Kéz a kézben maradt, fejük összehajlott, Semjén Bandi ránkmosolygott, hiszen aranykereket gördített maga előtt.

Hirtelen elszégyelte magát.

— A többit el is hagyom.

A leány megsimitotta a fiut.

— Akkor szomorú leszek.

Semjén makacskodott.

A leány kedvéért irigykedve sürgettük.

— Fejezd be, ha elkezdted.

— Jó — setétült el a szeszélyes székely és az arca fonnyadni kezdett. — Magatokra vessetek. Én elmondom. El én.

Ilyen dacosan szánta el magát. Nehány különös jelet csinált az ujaival.

Mindketten megcsókolták a fára esett holdat és mentek-mendégéltek némán, fáradtan. Mögöttük a két kimerült ló összegabalyodott saját árnyékával.

Nevet se ismerték, ahol jártak; de a népvándorlás utja volt, állatpaták lyugatták össze a vizes rónát, agyig földbe rekedt otromba kerekek romjai maradtak vissza, magasságára küllőikkel kietlenül fenyegetőzve. Az emberhullák tövében heverték szertesztét.

— A kvádok kegyetlenkedtek — dörmögte Tomok az igríc.

Undorodva kerülgették a koponyákat, amelyek szétrugdosva várták elmulásukat, mintha borzalmas hittérítő barát elszakadt olvasóláncáról peregetek volna szanasztét.

Ragadozó keselyűk is rettennek fel, magukkal rántva az izmos lábukra csavaródtak holttestrészeket a hetedik atmoszférába, hogy nyugodtan költshessék el.

A szél összeseprí és hordozza magával a langyos fanyarizú pestist, mely a szétkapcsolt szájából dülve, rondán fertőzve hullámszik a völgy torka felé; ahol vörös meredek sziklák látszanak a rájuk hulló napfényben, mintha az infernum égő falai integetnének.

Isla, a lány a sziklára bámult. Finom orcája fáradságtól lázasan, szintelenül összeesett, nagy szemei fénytelenül vöröslöttek, mintha a köröskörül kioltott élet piros hamma fedné. Régen elejtette lova fékjét és bágyadtan háritgatta ködös fejecskéje fölül az álom szárnyait. Nem is látta a borzalmakat, csak az igricet.

— Nyugodjunk édesem, fáradt vagyok, nem bírom tovább — kérlelte a legényt.

— Mindjárt. Erősítsd magadat. Erdőt és csendet látok, ott megpihenünk. Itt — hiszen nézz körül — félek megállani.

A leány ráejtette fejét az igríc vállára. Gyenge volt, gyermek még. A rárohant képek körülszállották, mint a virágzó kalászt az aranypor.

Az igrícnek engednie kellett. Fekvő helyet vert a közeli fák alatt.

— Aludj hát Isla.

Semjén Bandi egy kevéssé magába mélyedt. A mi kis Jucikánk elborzadva csak őt nézte. Most megakadályozhattuk volna a lélekrontást, de egyikünk sem gondolt rá, hogy a bűnt segítjük: csak a magunk reményességét láttuk, egyikünk se szólt:

— Aludj hát Isla.

Késő is lett volna. A Semjén fiu tovább cselekedte a rosszat, mintha maga Ibn Rosteh, vagy a bizánci Priscos Rhetor démona volna.

— Ahol megtelepedtek, avult rongyok, „jelkendők,” a zászlók ősei voltak a fákra bogózva, üstöknek vájt füstös gödrön és elhányt csontok, szenes favégek, állatalom és piszok hevert. De a csend ugyanaz maradt, ami előbujt a holtak süket füléből. Lehet, hogy este lesz a tánc, ha a megnőtt-szörű és körmű vitézek felülnek álmukból, hogy sebüket hűsítsék.

Az igríc maga is elnyújtózott két markába eresztett fővel, amiről a hunnok azt tartják, hogy: a hanyatalvó Istennel diskurál és látja, mikor a felhők mögül megfenyegeti a világot.

Hiszen volt itt, mit megbeszélhetett Istenével, ha ugyan nem egymást fenyegették; mert a csataterékért akkor is egymást vádolta az Ember és az Isten.

Aszondom — rázta az öklét a székely igríc, —

hogy a hadak földjét nem lehet többé üdvösségre szóztítani. Minden erőt felprédáltak rajta. Hiába jön a tavaszerkenten, egyetlen gyökérszál se hagyja abba érte örök álmát. A kiégett fák belseje hamutól vakult. Hideg esők, meleg esők hiába tisztogatják, hordják a porrá omlott embert az alvilág torkába Akárhány napfordulás költögesse, akármilyen holdváltozás szeretgesse, száz emberöltő csillagképei jósolgassák; itt a jövő sirja van, amiből nincsen föltámadás.

Az igríc is elszenderedett.

Mikor felriadt, a lovak hátán már a sötétség ült. Isla-leány a fejénél zugolódott.

— Hova vezettél? — Ez nem a Hét-szűz utja, istenasszony dala helye...

A mi kis leányunk után panaszkodta.

— Ez nem a Hét-Szűz utja.

— A hét-szűz utja itt van — és a saját keblére mutatott Semjén.

Csak mi nem tudtuk, hogy melyik igríc mondja.

Tovább már békülékenyebb volt a székelyfiu hangja.

— Álomtól álmig vezette az igríc a leányt.

A következő napon vad, nomád férfiakat láttak, kiknek fejét a soha-el nem-mulás ragyogja be, hatalmas lábuk mindig kész az eltipró, súlyos léptekre. Csak a meghalását, de a magát-megadás érzését nem ismerik. Büszke tartásuk az időt nem veszi tudomásul és lényegtelen, hogy melyik évezred következik. Hivatva vannak, hogy a világ romjai közt turkáljanak és megmentsek ennek a világnak piszkát a következő számára. Valódi ólomagyú színes húsemberek. — Nehánya a fűben feküdt és olyan hosszúra nyúlóra tünik fel alvása, mintha azalatt nőtte volna körül tagjaikat a fű és virág. — A rablott asszony fejét rengeteg szakállak árnyéka alá rejtik, hogy majd otthon csalják ki a varázsigt belőle; amit a karjuk közt szorított test sejtet.

Isla a leány felsikoltott a látásukra és ellökte az igricet.

— Elámitottál, gyűlöllek.

Kiegyenesedett, kevélyen lerázta magáról az igrícigézetet. Ujra a hódító, kemény fajnak nemrettenő sarja lett.

A lóra ugrott.

— Ne kövess — és a lóra vágott.

A ló ráfujt a földre s a pusztulás szimatján elindult táguló orcimpákkal, a távolért reszkető szüggely és többé le sem tért a hódítók utjáról.

— Az elpusztított világot valahogy elviselte, de az elpusztító embertől visszarettent.

Igy halt meg az igríc, mihelyt nem tudta a leányt álomtól álmig hívni, hanem felébresztette.

Akárhányszor derengjen a nap az egek szélén, az apamadár mindig temetni viszi elhalt fiókját.

Mert — hej! — keserű az igricek útja és a szívök fájdalomnak kútja.

—

Hazamenet mind a négyen támolyogtunk, a leányt sajnáltuk, Semjénre dühöngtünk.

— Elrontottad a szép estét.

Még a kapu előtt tanácskoztunk, mikor megnyílt az ablak. Semjén odaugrott. Közelhajtott feje fölött hozánk is eljutott a rejtelmes beszéd.

— Bandika. Én, — én — mégis megcsókolom a fára hullott holdot...

Sanyi, a cigány a Semjén fejébe akarta verni a hegedűjét, de letett róla. Halkan rákáromkodott Ibn Rostehra, igricekre, reánk is és nagy méreggel hazaszállingóztunk.

Nyirő József.

UJ ÉLET a legmagyarabb hetilap.